

Ἐρευνῶντες τὴν Ἐκκλησιαστικὴν
Λειτουργικὴν Παράδοσιν

1

Τὸ Ἐπορκιστὸν Ἐλαιον
τοῦ Ὁρθοδόξου
Ἐκκλησιαστικοῦ Βαπτίσματος

Θέματα οὐσιαστικὰ καὶ πρακτικὰ

Θέματα Ἱερατικῶν Συνάξεων
Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ὁρωποῦ καὶ Φυλῆς
Σύναξις Α': 8η Μαΐου 2020 ἐκ. ἡμ.

Διανέμεται Δωρεάν για τὸ Ποιμαντικὸ Ἔργο τῶν Ἐνοριῶν

Ἔκδοσις α' - Μάϊος 2020

- © Ἱερά Μητρόπολις Ὠρωποῦ καὶ Φυλῆς τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν Ἑλλάδος.
- Διεύθυνσις: Θρασυβούλου 88 (Δημοτικὴ Ἐνότης Φυλῆς), Τ.Κ. 133 51, Τ.Θ. 108, ΦΥΛΗ - ΕΛΛΑΣ.
 - Ἀριθμ. Τηλεφ.: 210 2487388. • Τηλεαντίγραφα (Telefax): 210 2487389.
 - Ἴστοτόπος εἰς τὸ Διαδίκτυον: www.imorph.org
 - E-mail: mitropolis-orfyl@imorph.org

Ἐρευνῶντες τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Λειτουργικὴν Παράδοσιν

Τὸ Ἐπορκιστὸν Ἐλαιον τοῦ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιαστικοῦ Βαπτίσματος*

Θέματα οὐσιαστικὰ καὶ πρακτικὰ

1. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ὁ ἐπιλεγόμενος Παλαμᾶς, διδάσκει ὅτι τὸ **Βάπτισμα** ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴ καὶ τὸν δείκτη τῆς *μιμήσεως* τοῦ Χριστοῦ.

Με τὸ **Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος** ὁ ἄνθρωπος εἰσέρχεται στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ συμμετέχει προσωπικῶς στὴν ἐν Χριστῷ ἀνακαίνισι.

Ἀλλά, ἐὰν τὸ **Βάπτισμα** εἶναι ἡ ἀπαρχή, ἡ **Θεία Εὐχαριστία** ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐπέκτασι στὸ «*καθ' ὁμοίωσιν*» καὶ τὴν πλήρη ἔνωσι μετὸν Χριστό.

Γι' αὐτό, ὁ ἴδιος Ἅγιος τονίζει, ὅτι **τὰ κύρια Μυστήρια** γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου **εἶναι δύο: τὸ ἅγιο Βάπτισμα καὶ ἡ Θεία Εὐχαριστία¹**.

2. Σήμερα παρατηροῦμε, ὅτι οἱ ἀποτελοῦντες τὸ *πλήρωμα τῆς στρατενομένης Ἐκκλησίας* δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν σωτηριολογικὴ διάστασι αὐτῶν τῶν **Μυστηρίων**· τὰ ἀντιμετωπίζει περισσότερο μετὰ κριτήρια *ἐθιμοτυπικὰ καὶ κοινωνικὰ*.

Αὐτὴ ἡ θεώρησι, νομίζω, συμβάλλει σημαντικὰ στὸ φαινόμενο ὅλοι νὰ μεριμνοῦν γιὰ τὴν Βάπτισι τῶν παιδιῶν τους, ὀλίγοι ὅμως νὰ φροντίζουν νὰ συνδέσουν τὰ βαπτισμένα παιδιά τους μετὰ τὴν Λειτουργικὴ Ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Μία ἀπὸ τὶς συνέπειες αὐτῆς τῆς λυπηρᾶς πραγματικότητος εἶναι ἡ ἀπώλεια τῆς Λειτουργικῆς μας Παραδόσεως· χάνουμε τὴν ἐπαφὴν μετὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ζωὴν καὶ διατηροῦμε μόνον κάποιες μορφῆς ἀναμνήσεως· *καχεκτικοὺς τύπους*, τοὺς ὁποίους συνήθως δὲν κατανοοῦμε, καὶ γι' αὐτὸ ἀγνοοῦμε τὴν οὐσία ποὺ κρύβουν.

Μία τέτοια περίπτωσι μποροῦμε νὰ ἀνιχνεύσουμε στὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο κύρια Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας: τὸ Ἅγιο Βάπτισμα. Πλέον συγκεκριμένα, θὰ ἐξετάσουμε ἓνα μόνον σημεῖο ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Βαπτίσματος: **τὴν χρῆσι τοῦ βαπτιζομένου μετὰ τὸ Ἐπορκιστὸν Ἔλαιον.**

3. Τί εἶναι τὸ Ἐπορκιστὸν Ἔλαιον; Ὅλοι γνωρίζουμε, ὅτι πρὶν βαπτισθῆ τὸ παιδί στὸ νερὸ διὰ τριπλῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως, ὁ Ἱερεὺς καὶ ὁ Ἀνάδοχος (*νουννὸς*) ἀλείφουν ὅλο τὸ σῶμα τοῦ παιδιοῦ μετὰ **Λάδι.**

Τὸ Λάδι αὐτὸ δὲν εἶναι κοινὸ λάδι· ὀνομάζεται Ἐπορκιστὸν Ἔλαιον, δηλαδὴ «*ἐξωρκισμένο λάδι*», διότι πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπάλειψι ὁ Ἱερεὺς τὸ ἔχει εὐλογῆσει καὶ ἔχει διαβάσει μία εἰδικὴ **Εὐχὴ**, τὴν ὁποία θὰ ἐξετάσουμε ἐν συνεχείᾳ.

• **Ἄς** σημειωθῆ ἐδῶ, ὅτι ἀντὶ τῆς λέξεως *ἐπορκιστόν*, θὰ ἦταν ὀμαλώτερος ὁ τύπος *ἐφορκιστόν*, ἀπὸ τὸ ρῆμα *ἐφορκίζειν* (ἐπὶ + ὀρκίζειν) = *ἐξορκίζειν*.

Ἡ πρᾶξι τῆς ἐπαλείψεως αὐτῆς θεωρεῖται **ἄρκετὰ σημαντικὴ** καὶ **ἄκρως ἀπαραίτητη** γιὰ τὴν ὀρθὴ τέλεσι τοῦ Βαπτίσματος καὶ ρητῶς ἀναφέρεται ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας:

• «*εἶτα ἀποδυθέντες Ἐλαίῳ ἠλείφεσθε Ἐπορκιστῶ ἀπ' ἄκρων κορυφῆς τριχῶν ἕως τῶν κατωτάτων καὶ κοινωνοὶ ἐγίνεσθε τῆς καλλιελαίου Ἰησοῦ Χριστοῦ*»².

Στὴν συνείδησι τοῦ λαοῦ διατηρήθηκε ἡ σπουδαιότητα τοῦ Ἐπορκιστοῦ Ἐλαίου, γι' αὐτὸ ἡ φράσι «*ἀλείφω μετὰ λάδι*» σημαίνει βαπτίζω, γίνομαι Ἀνάδοχος σὲ Βάπτισμα. **Ἐπίσης**, τὰ κατὰ

σάρκα τέκνα τοῦ Ἀναδόχου καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ ἔχει βαπτίσει ὀνομάζονται καὶ θεωροῦνται ὡς «*λαδαδέρφια*» = ἀδέρφια ἀπὸ τὸ **Λάδι**, ἀδέρφια ὄχι ἐξ αἵματος, ἀλλὰ ἐκ Βαπτίσματος!

● **Λέγεται**, ὅτι ὅσο περισσότερο **Λάδι** χρησιμοποιηθῆ, τόσο σωστότερο εἶναι τὸ **Βάπτισμα**, καὶ αὐτὴ ἡ ἀντίληψι εἶναι σωστὴ ἀπὸ τὴν ἄποψι, ὅτι ἡ χρίσι τοῦ βαπτιζομένου μὲ αὐτὸ τὸ **Λάδι** πρέπει νὰ εἶναι πλήρης καὶ νὰ καλύπτῃ ὅλο του τὸ σῶμα.

4. Γιατί ὁμως χρησιμοποιεῖται τὸ Ἐπορκιστὸν Ἑλαιον, ποιά εἶναι ἡ σημασία του καὶ γιατί θεωρεῖται τόσο σπουδαῖο γιὰ τὸ **Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος**;

Αὐτὸ θὰ ἀπαντηθῆ ἀπὸ τὴν **Εὐχὴ**, τὴν ὁποία διαβάζει ὁ Ἱερεὺς, ὅταν τὸ εὐλογῆ:

«Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, ὁ τοῖς ἐν τῇ Κιβωτῷ τοῦ Νῶε περιστερὰν ἀποστείλας, κάρφος ἐλαίας ἔχουσας ἐπὶ τοῦ στόματος, καταλλαγῆς σύμβολον σωτηρίας τε τῆς ἀπὸ τοῦ Κατακλυσμοῦ, καὶ τῆς Χάριτος Μυστήριον δι' ἐκείνων προτυπώσας· ὁ καὶ τῆς ἐλαίας τὸν καρπὸν εἰς πλήρωσιν τῶν ἁγίων Σου Μυστηρίων χορηγήσας· ὁ δι' αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐν νόμῳ Πνεύματος Ἁγίου πληρώσας καὶ τοὺς ἐν Χάριτι τελειῶν· Αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοῦτο τὸ ἔλαιον τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ καὶ ἐπιφοιτήσῃ τοῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος, ὥστε γενέσθαι αὐτὸ χρίσμα ἀφθαρσίας, ὄπλον δικαιοσύνης, ἀνακαινισμὸς ψυχῆς καὶ σώματος, πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποτρόπιον, εἰς ἀπαλλαγὴν κακῶν πᾶσι τοῖς χριστιμένοις αὐτὸ ἐν πίστει ἢ καὶ μεταλαμβάνουσιν ἐξ αὐτοῦ, εἰς δόξαν Σὴν καὶ τοῦ μονογενοῦς Σου Υἱοῦ καὶ τοῦ παναγίου καὶ ἀγαθοῦ καὶ ζωοποιοῦ Σου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν»³.

● **Μετάφρασι:** «Δέσποτα Κύριε, Θεὸ ἐ τῶν Πατέρων μας· **Σὺ** εἶσαι ποὺ ἀπέστειλες σ' αὐτοὺς ποὺ βρῖσκονταν στὴν Κιβωτὸ τοῦ Νῶε ἓνα περιστέρι ποὺ κρατοῦσε στὸ στόμα του μικρὸ

κλαδί ἐλιᾶς – σύμβολο συμφιλιώσεως καὶ σωτηρίας ἀπὸ τὸν Κατακλυσμὸ καὶ ποῦ μὲ ἐκείνους (τοὺς σωσμένους ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸ μὲ τὴν Κιβωτὸ) προεικόνισες τὸ Μυστήριον τῆς Χάριτος (τὸ Βάπτισμα)· **Σὺ** εἶσαι ποῦ μᾶς ἔδωσες τὸν καρπὸ τῆς ἐλιᾶς γιὰ νὰ ὀλοκληρῶνται τὰ ἁγία Σου Μυστήρια· **Σὺ** μὲ τὸ λάδι ἐγέμισες μὲ Ἅγιο Πνεῦμα ὅσους ζοῦσαν στὴν πρὸ Χριστοῦ ἐποχὴ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου καὶ τώρα τελειοποιεῖς ἐμᾶς ποῦ ζοῦμε στὴν ἐποχὴ τῆς μετὰ Χριστὸν Χάριτος· **Σὺ** ὁ ἴδιος εὐλόγησε αὐτὸ τὸ λάδι μὲ τὴν δύναμι καὶ ἐνέργεια καὶ ἐπιφοίτησι τοῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος, ὥστε νὰ γίνῃ αὐτὸ ἐπίχρισμα ποῦ νὰ χορηγῇ τὴν ἀφθαρσία, ὄπλο ἀποτελεσματικὸ γιὰ τὴν σωτηρία, νὰ ἀνακαινίζῃ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, νὰ ἀπομακρύνῃ κάθε διαβολικὴ ἐνέργεια, νὰ ἀπαλλάσῃ ἀπὸ τὰ κακὰ ὅσους ἔχοντας πίστι ἀλείφονται μὲ αὐτὸ ἢ καὶ πίνουν ἀπὸ αὐτό· καὶ ὅλα αὐτὰ νὰ γίνουν πρὸς δόξαν ἰδικὴ Σου, Θεὲ Πατέρα, καὶ τοῦ Μονογενοῦς Σου Υἱοῦ καὶ τοῦ παναγίου καὶ ἀγαθοῦ καὶ ζωοποιοῦ Σου Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ στοὺς ἀτελεύτητους αἰῶνες. **Γένοιτο**».

5. Κάποιες παρατηρήσεις εἶναι ἀναγκαῖες.

α. Ἡ **Εὐχή** εἶναι διατυπωμένη σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ, διότι παρέμεινε στὴν ἀρχαία τῆς μορφῆς, ἀπὸ τότε ποῦ οἱ Κατηχούμενοι ἐβαπτίζοντο ὁμαδικῶς.

β. Ὡς «**Χριόμενοι καὶ μεταλαμβάνοντες**» ἐκ τοῦ Ἐλαίου, ἐννοοῦνται κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον οἱ βαπτιζόμενοι· τὸ **Λάδι** αὐτὸ εὐλογεῖται εἰδικὰ γι' αὐτούς, καὶ ἐπομένως αὐτοὶ δικαιοῦνται καὶ πρέπει νὰ μετέχουν στίς εὐλογίες αὐτές.

γ. Ἡ **Εὐχή** ρητῶς ἀναφέρει δύο τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους οἱ βαπτιζόμενοι μποροῦν νὰ χρησιμοποιήσουν τὸ Ἐπορκιστὸν Ἐλαιον: **ἐπάλειψι καὶ μετάληψι**· τὸ πρῶτο διατηρεῖται καὶ σήμερα ἐν μέρει μόνον, τὸ δεῦτερο ὁμως ὄχι. **Στὴν παρατήρησι αὐτῇ θὰ ἐπανέλθουμε.**

δ. Σύμφωνα μὲ τὴν **Εὐχή**, τὸ ἁγιασμένο αὐτὸ **Λάδι** ἔχει ἐξορκιστικὴ δύναμι.

Λέγει σχετικὰ ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων:

• «... ἔτσι καὶ τὸ Ἐπορκιστὸ αὐτὸ Ἴλαιον, μὲ τὴν ἐπίκλησι τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν προσευχή, παίρνει τέτοια δύναμι, ὥστε ὄχι μόνον καίει καὶ ἀποκαθαίρει τὰ ἴχνη τῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ τὶς ἀόρατες δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ διώχνει μακριά»⁴.

ε. Θεραπεύει ὄχι μόνον τὴν ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα, ἀφοῦ εἶναι «ἀνακαινισμὸς ψυχῆς καὶ σώματος».

ζ. Ἡ ἀναφορὰ στὴν χρησιμοποίησι ἐλαίου κατὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀναφέρεται προφανῶς στὴν Χρῖσι (ἐπάλειψι) τῶν Ἱερέων καὶ Βασιλέων τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Λαοῦ.

ζ. Τέλος, στὴν ἐπάλειψι αὐτὴ ὑπάρχει καὶ ὁ ἐξῆς ὠραῖος συμβολισμός: ὅπως οἱ παλαιστῆς στὴν ἀρχαιότητα ἀλείφονταν πρῶτα μὲ λάδι, γιὰ νὰ γλιστροῦν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἀντιπάλων τους, καὶ κατόπιν εἰσέρχονταν στὸν ἀγωνιστικὸ χῶρο, ἔτσι καὶ ὁ βαπτιζόμενος, ἀκριβῶς προτοῦ νὰ βαπτισθῆ καὶ συναριθμηθῆ μὲ τοὺς στρατιῶτες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλείφεται μὲ τὸ Ἐπορκιστὸν Ἴλαιον, ὥστε νὰ μὴν μπορῆ ὁ ἐχθρὸς του διὰ βολος νὰ τὸν πιάσῃ μὲ τὶς λαβὲς τῆς ἀμαρτίας· διότι, ὅποιος γίνεται Χριστιανός, ἀπὸ τὴν στιγμή πού βαπτίζεται εἰσέρχεται σὲ μιὰ συνεχῆ πνευματικὴ πάλη, ἡ ὁποία θὰ διαρκέσῃ μέχρι τὴν ἔξοδό του ἀπὸ τὸν παρόντα πρόσκαιρο κόσμο.

6. **Ἄπ' ὅλα** τὰ ἀνωτέρω, γίνεται φανερὴ ἡ σημασία τοῦ Ἐπορκιστοῦ Ἴλαιίου καὶ ἡ σπουδαιότητά του γιὰ τὸ **Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος**.

• Ἀνάλογη λοιπὸν θὰ πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ φροντίδα τῶν ἐνδιαφερομένων, ὥστε:

α. τὸ δοχεῖο τοῦ Ἴλαιίου δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἓνα μικρὸ φιαλίδιο, ὅπως συχνὰ παρατηρεῖται σήμερα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ ἐπαρκῆ οὔτε γιὰ τὴν ἐπάλειψι τῆς κεφαλῆς· πρέπει ἢ φιάλη νὰ εἶναι **μεγάλῃ**, ὥστε νὰ περιέχῃ ποσότητα Ἴλαιίου

άρκετη για να αλειφθῆ ὅλο τὸ σῶμα τοῦ βαπτιζομένου καὶ νὰ **περισεύσῃ**·

β. ἐπίσης, τὸ λάδι ποῦ θὰ χρησιμοποιηθῆ γιὰ νὰ διαβασθῆ καὶ νὰ γίνῃ Ἐπορκιστὸ Ἔλαιον, πρέπει νὰ εἶναι **ἀγνὸ λάδι**, ἐλαιόλαδο («καρπὸς ἐλαίας», λέγει ἡ **Εὐχὴ**), ἀρίστης ποιότητος, λάδι φαγητοῦ. **Δυστυχῶς**, πολ-

λὲς φορὲς ἀπὸ ἀγνοία, χρησιμοποιοῦνται στὸ ἐμπόριο σπορέλαια ἢ πυρηνέλαια νοθευμένα μὲ ἄρκετὸ νερό, τὰ ὁποῖα μάλιστα πωλοῦνται πανάκριβα· ὀλίγη προσοχή, καὶ τὸ ζήτημα αὐτὸ εὐκόλα τακτοποιεῖται⁵.

■ **Σ**τὸ σημεῖο αὐτὸ, εἶναι εὐκαιρία νὰ θυμηθοῦμε, ὅτι πρέπει στὴν Λατρεία νὰ χρησιμοποιοῦμε τὰ ἀγνότερα καὶ καλύτερα ὑλικά: **καθαρὸ λάδι** γιὰ τὰ καντήλια τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ τὸ καντήλι τοῦ σπιτιοῦ, γιὰ τὸ Εὐχέλαιο, γιὰ τὸ Βάπτισμα· **κεριά ἀπὸ καθαρὸ μελισσοκέρι** καὶ ὄχι ἀπὸ παραφίνη καὶ ἄλλα παρόμοια ὑλικά· **ἄλεύρι ἀπὸ σιτᾶρι καθαρὸ** καὶ διαλεγμένο γιὰ τὸ πρόσφορο· **σὰν νᾶμα** γιὰ τὴν Θεία Λειτουργία προσφέρουμε **κρασί ἀγνὸ**, ἀπὸ σταφύλια ποῦ πατήθηκαν μὲ τὸ χέρι, εἰ δυνατὸν γλυκὸ ἀπὸ φυσικοῦ του, ἀλλὰ ἀνόθευτο ἀπὸ ζάχαρες καὶ ἄλλες γλυκαντικὲς οὐσίες, ἀνεξαρτήτως χρώματος (λευκὸ ἢ κόκκινο) κ.λπ.

7. Τὸ Ἐπορκιστὸν Ἔλαιον, ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ διαβάσθηκε καὶ χρησιμοποιήθηκε στὸ Βάπτισμα, δὲν εἶναι πλέον κοινὸ λάδι· εἶναι ἁγιασμένο καὶ πρέπει νὰ τὸ ἀντιμετωπίζουμε **μὲ σεβασμὸν πολὺ καὶ προσοχὴ μεγάλη**.

Τὸ Ἐπορκιστὸν Ἔλαιον δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε νὰ χυθῆ, οὔτε νὰ χρησιμοποιηθῆ σὰν ἀπλὸ λάδι.

Ἔχει διαπιστωθῆ, ὅτι γιὰ νὰ ἀποφευχθοῦν τυχὸν ἀσεβῆ λάθη, ὁ Νεωκόρος, μετὰ τὴν Βάπτισι, παίρνει συνήθως τὸ φιαλίδιο καὶ ἀδειάζει τὸ περιεχόμενό του (ὅ,τι ἀπέμεινε, δηλαδή), στὰ καντήλια καὶ τὸ παραδίδει στὴν οἰκογένεια τοῦ βαπτισθέντος **ἄδειο!** **Εἶναι** αὐτὴ ἡ τακτικὴ ἢ σωστὴ λύση; **Καὶ** μάλιστα

αὐτὴ ἡ συνήθεια ἐπικρατεῖ τόσον πολὺν καιρὸν, ὥστε ξεχάσθηκε καὶ ὁ ἀρχικὸς λανθασμένος λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖον ἀδειάζουν τὸ Ἑλαιὸν στὰ καντήλια, καὶ ἐπικρατεῖ ἡ ἄποψη, ὅτι αὐτὸ δῆθεν λέγει ἡ Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ ὅτι τὸ ὑπόλοιπο τοῦ Ἐπορκιστοῦ Ἑλαίου πρέπει νὰ μένη στὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ καίγεται στὰ καντήλια, διότι «δὲν κάνει» νὰ βγαίνει ἐκτὸς Ναοῦ. **Καὶ** ὅμως ἡ Εὐχὴ τοῦ Ἐπορκιστοῦ Ἑλαίου λέγει ἄλλα.

8. Μέχρι τὸ 1964, ζοῦσε στὴν περιοχὴ τῶν Πατρῶν ὁ μακαριστὸς Ἀρχιμανδρίτης Γερβάσιος Παρασκευόπουλος (1877-1964), ὁ ὁποῖος συνέβαλε σημαντικὰ στὴν πνευματικὴ καλλιέργεια τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ σήμερα ἔχει φήμη Ἁγίου.

Τὸ σπουδαῖο κηρυκτικὸ, κατηχητικὸ καὶ λειτουργικὸ ἔργο του συνέχισαν καὶ συνεχίζουν πνευματικὰ τοῦ τέκνα, ἱερεῖς καὶ λαϊκοί, τοὺς ὁποίους εἶχα τὴν εὐλογία ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ γνωρίσω καὶ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ διδαχθῶ πολλά.

* * *

Γιὰ νὰ μὴ χρησιμοποιήσω ὀνόματα ζώντων κληρικῶν, θὰ ἀναφέρω μόνον ἓναν λαϊκὸν ποὺ εὐρίσκεται πλέον στοὺς Οὐρανούς: τὸν ἀείμνηστο Γεώργιο Οἰκονόμου (τὸν *μπαρμπα-Γιώργη*, ὅπως τὸν ἤξεραν τὰ Κατηχητόπουλά του), ὁ ὁποῖος συνέχισε τὸ κατηχητικὸ ἔργο τοῦ πατρὸς Γερβασίου.

Ὁ μπαρμπα-Γιώργης, ὅταν ἔκανε μάθημα περὶ Βαπτίσματος, πάντοτε ἐτόνιζε τὴν διδασκαλίαν τοῦ πατρὸς Γερβασίου γιὰ τὸ Ἐπορκιστὸν Ἑλαιόν:

τὸ ἁγιασμένο αὐτὸ Λάδι ἀνήκει στὸν βαπτισμένο, εἶναι διαβασμένο στὸ ὄνομά του καὶ πρέπει τὸ περὶ σσευμα τοῦ φιαλιδίου νὰ διατηρηθῆ σὰν νὰ εἶναι Μέγας Ἁγιασμός. Τὸ Λάδι αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ μόνον ὁ συγκεκριμένος βαπτισμένος καὶ κανεὶς ἄλλος. Γιὰ κάθε νόσημα ψυχῆς καὶ σώματος σοβαρό, σὲ περίπτωσι θανατηφόρου ἀσθενείας, γιὰ ἀναπηρίες, σο-

βαρὲς ἐγχειρήσεις, γιὰ τὰ μάγια καὶ γιὰ κάθε παρόμοια περίπτωσηι θὰ πρέπει τὸ συγκεκριμένο πρόσωπο νὰ χριεταῖ ἢ νὰ μεταλαμβάνῃ ἀπὸ τὸ Ἐπορκιστὸ Ἐλαιο.

Καὶ ἐβεβαίωνε, ὅτι ἔχουν γίνει Θαύματα μετὰ τὸ Ἐπορκιστὸν Ἐλαιον. Εἶναι ὄπλον ἰσχυρὸ γιὰ ὅσους τὸ χρησιμοποιοῦν μετὰ πίστι. Τὸ Ἐπορκιστὸν Ἐλαιον ἀνήκει σ' αὐτὸν ποὺ βαπτίσθηκε καὶ πρέπει νὰ φυλάγεται. Κακῶς τὸ χρησιμοποιοῦν στὰ καντήλια. Στὰ καντήλια βάζουν ἀγνὸ λάδι μὲν, ἀλλὰ λάδι ἀπλό, ὄχι διαβασμένο, ὄχι Ἐπορκιστὸν Ἐλαιον.

Αὕτη εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς Γερβασίου περὶ Ἐπορκιστοῦ Ἐλαίου.

* * *

Καὶ ἄλλα πνευματικὰ τέκνα του, ὄχι ἀπλῶς ἐπιβεβαιῶνουν, ὅτι αὐτὰ ἐδίδασκε ὁ πατὴρ Γερβάσιος, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶναι Πνευματικοὶ διδάσκουν τὰ ἴδια.

Ἐνας Ἱεροκῆρυξ στὴν Πάτρα, ὅταν στὴν Ἐξομολόγησι τοῦ ἀνέφεραν, ὅτι κάποιο μικρὸ παιδί εἶχε σοβαρὸ πρόβλημα καὶ δὲν μπορούσε νὰ ὁμιλήσῃ καθαρά, συνέστησε ἀμέσως ἐπάλειψι μετὰ Ἐπορκιστὸν Ἐλαιον στὴν γλῶσσα τοῦ παιδιοῦ.

Κάποιος εὐσεβῆς Χριστιανὸς τῆς ἰδίας πόλεως ἔχει κάνει συλλογὴ φιαλιδίων μετὰ Ἐπορκιστὸν Ἐλαιον ἀπὸ τὶς Βαπτίσεις ὄλων τῶν παιδιῶν τῆς οἰκογενείας του.

Υπάρχουν καὶ ἄλλα παραδείγματα, ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν ἀρκοῦν ὅσα ἀνεφέρθησαν.

9. Ἡ διδασκαλία τοῦ πατρὸς Γερβασίου καὶ ὅσων τὸν ἀκολουθοῦν παρουσιάζεται σύμφωνη μετὰ τὴν Εὐχὴ τοῦ Ἐπορκιστοῦ Ἐλαίου καὶ μετὰ τὶς μαρτυρίες χειρογράφων, ἀπὸ τὶς ὁποῖες φαίνεται, ὅτι τὸ Ἐπορκιστὸν Ἐλαιον ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ μετὰ τὸ Βάπτισμα⁶.

● **Γ**ιὰ τὸν λόγο αὐτόν, προηγουμένως, στὶς παρατηρήσεις τῆς **Εὐχῆς**, τονίσθηκε ἰδιαίτερος ἡ ἀναφορὰ **στὴν ἐπάλειψι καὶ τὴν κατάποσι τοῦ ἐλαίου** καὶ ὅτι πρέπει τὸ δοχεῖο νὰ περιέχη ἄρκετὸ **Λάδι**, ὥστε νὰ περισσεύη μετὰ τὴν χρίσι τοῦ βαπτισομένου.

Ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα, εὐκόλα συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ γονεῖς τοῦ βαπτισμένου παιδιοῦ θὰ ἔπρατταν κάλλιστα ἂν –ἀντὶ γιὰ τὰ «φωτίκια», τὰ βαπτιστικὰ ἐνδύματα τοῦ παιδιοῦ, τὰ ὁποῖα σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαία Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ εἶναι ὁλόλευκα– **ἐφύλατταν μὲ πολὺ περισσότερη προσοχὴ καὶ δέος τὸ ἁγιασμένο Ἐλαιο τῆς Βαπτίσεως.**

Σήμερα ὁμως, ἀκόμη καὶ οἱ Ἱερεῖς ἀγνοοῦν αὐτὲς τὶς μαρτυρίες τῆς Παραδόσεως καὶ δὲν φυλάσσουν **Ἐπορκιστὸν Ἐλαιον** ἀπὸ τὶς Βαπτίσεις τῶν παιδιῶν τους. **Ἐ**πίσης δέ, ἔχει παρατηρηθῆ τὸ ἐξῆς ἀξιόμειπτο φαινόμενο: Ἐφημέριοι καὶ Νεωκόροι νὰ μὴν ἐπιτρέπουν σὲ γονεῖς, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν τὴν σχετικὴ Παράδοσι, νὰ τηρήσουν αὐτήν.

10. Βεβαίως δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονοῦμε τὴν τραγικὴ *πραγματικότητα*: μία μεγάλη μερίδα πιστῶν ἀγνοεῖ τὰ φοβερὰ καὶ τεράστια πὸ ἐπιτελεῖ Κύριος ὁ Θεὸς κατὰ τὸ **Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος**, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε **Μυστήριο** καὶ **ἁγιαστικὴ Πράξι** τῆς Ἐκκλησίας.

■ **Ἴ**σως, τὶς περισσότερες φορές, τὸ νὰ ἐπιστρέφεται ὑποχρεωτικῶς τὸ ὑπόλοιπο **Ἐπορκιστὸν Ἐλαιον** στὴν οἰκογένεια τοῦ βαπτισθέντος νὰ μὴν ἀποτελῆ τὴν ἰδανικώτερη λύσι καὶ νὰ εἶναι προτιμότερη ἢ σημερινὴ πρακτικὴ.

Ἦμως, οἱ ὀλίγες ἐκείνες περιπτώσεις εὐσεβῶν οἰκογενειῶν, οἱ ὁποῖες γνωρίζουν καὶ θέλουν νὰ ἀκολουθήσουν τὴν σωστὴ καὶ σεβασμῖα Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας, μήπως θὰ πρέπει νὰ ἐνθαρρύνωνται;

● **Κ**αὶ μήπως, σιγά-σιγά οἱ Ποιμένες θὰ πρέπει νὰ ἀναλάβουν τὴν ἐνημέρωσι τῶν πιστῶν καὶ γιὰ τὸ σοβαρὸ αὐτὸ θέμα;...

(*) Περιοδ. «Κοινωνία» τῆς «Π.Ε.Θ.», Ἰανουάριος-Μάρτιος 1998, σελ. 86-90. Τοῦ Ρωμανοῦ Πικρίδη, Πτυχιούχου Θεολογίας. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

1. Πρβλ. Γεωργίου Μαντζαρίδου: «Ἡ περὶ θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλία Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ», Θεσσαλονίκη 1963, σελ. 45, 52-53, 59 καὶ ἄλλοῦ.

2. Ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατηχήσεις, Μυσταγωγικὴ Κατήχησις Β', γ', ἐκδ. «Ἐτοιμασία», Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Καρέας 1991.

3. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐκδοσις «Ἀστέρος», Ἀθῆναι 1986.

4. Ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, ἐνθ' ἄνωτ.

5. «Νὰ σᾶς ζήση», Μία προσέγγισι στὸ Μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος, ἐκδοσι Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1994.

6. Ἰωάννου Φουντούλη, «Ἀπαντήσεις εἰς Λειτουργικὰς Ἀπορίας», τ. Β', Ἐρώτησις 169· τ. Γ', Ἐρώτησις 222· τ. Δ', Ἐρώτησις 353, Θεσσαλονίκη 1975, 1976, 1982.

Τὸ Ἐπορκιστὸν Ἴλαιον
τοῦ Ὁρθοδόξου
Ἐκκλησιαστικοῦ Βαπτίσματος

Θέματα οὐσιαστικὰ καὶ πρακτικὰ

Παράρτημα Κειμένων

ΙΩΑΝΝΟΥ Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΣ ΑΠΟΡΙΑΣ**

**Β΄
(110 - 200)**

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1975

169

Εἰς τὴν εὐχὴν τῆς εὐλογίας τοῦ ἁγίου ἐλαίου τοῦ βαπτίσματος ἀναγινώσκομεν «εἰς ἀπαλλαγὴν κακῶν πάντων τοῖς χριστομένοις αὐτὸ ἐν πίστει ἢ καὶ μεταλαμβάνουσιν ἐξ αὐτοῦ». Διατί ἡ εὐχή εἶναι εἰς πληθυντικὸν («χριστομένοις... μεταλαμβάνουσιν») καὶ διατί ὁμιλεῖ περὶ μεταλήψεως τοῦ ἐλαίου («μεταλαμβάνουσιν ἐξ αὐτοῦ»);

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτο σημεῖο τῆς ἐρωτήσεως, γιατί δηλαδὴ ἡ εὐχή εἶναι διατυπωμένη εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν: Τὰ παλαιότερα χειρόγραφα ἔχουν ὄχι μόνον τὴν εὐχὴ αὐτή, ἀλλὰ καὶ ἄλλες εὐχὲς καὶ τὰ διακονικὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου βαπτίσματος διατυπωμένα εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν. Καὶ τοῦτο, γιατί εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγὲς ὅτι εἰς τὸ βάπτισμα προσήρχοντο ὁμαδικῶς οἱ κατηχούμενοι κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, ἰδίᾳ τοῦ Πάσχα καὶ τῶν Θεοφανείων. Σήμερα οἱ εὐχὲς ἔχουν μετατραπῆ σὲ ἐνικὸ ἀριθμὸν, ἀλλὰ παρέμεινε τὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς εὐχῆς τοῦ ἐλαίου στὴν παλαιὰ του μορφή.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερο ἐρώτημα: Καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ τὸ ἐπορκιστὸν ἔλαιον ἠὺλογοῦντο κυρίως γιὰ τὴν βάπτισι καὶ τὴν πρὸ τοῦ βαπτίσματος χρίσι τῶν κατηχουμένων. Ἐχρησιμοποιοῦντο ὁμως παλαιότερα καὶ γιὰ ἄλλες συναφεῖς χρήσεις ἀπὸ τοὺς πιστοὺς. Ἐχομε δηλαδὴ μαρτυρίες ἀπὸ τὰ χειρόγραφα, ὅτι ὁ ἱερεὺς μετὰ τὸν καθαγιασμὸ τοῦ ὕδατος ἐρράντιζε τοὺς παρισταμένους πιστοὺς, ἢ ὅτι ἔπαιρναν στοὺς οἴκους τῶν οἱ πιστοὶ ἁγιασθὲν

ὕδωρ καὶ τὸ διατηροῦσαν γιὰ ἁγιασμό τῶν οἰκιῶν των ἢ τῶν κτημάτων των ἢ καὶ γιὰ νὰ πίνουν ἀπὸ αὐτό. Τέτοιες μαρτυρίες ἔχομε πολλές ἀπὸ τὴν παλαιὰ πρᾶξι τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Σὲ μερικὰ μέρη μάλιστα ἀντλοῦσαν ἁγιασμένο ὕδωρ μετὰ τὴν ἐκχυσι σ' αὐτὸ τοῦ ἐλαίου τῶν κατηχουμένων. Ὁ ραντισμὸς καὶ ἡ ἀντλησις ἀπὸ τὸ ἁγιασμένο ὕδωρ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος διετηρήθη στὴν Ἐκκλησία μας στὴν ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ, ποὺ εἶναι, ὅπως καὶ ἄλλοτε γράψαμε, ἡ εὐλογία τοῦ ὕδατος τοῦ βαπτίσματος ἐλαφρῶς τροποποιημένη. Ὑπολείμματα τῆς παλαιᾶς αὐτῆς πράξεως γιὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ἁγίου βαπτίσματος διακρίνονται στοὺς διαφόρους κώδικας, στὰ διακοινικὰ τῶν ὁποίων εὐρίσκεται ἡ αἴτησις «Ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι αὐτὰ (τὰ ὕδατα) πρὸς καθαρισμόν ψυχῶν καὶ σωμάτων πᾶσι τοῖς ἄρτυομένοις καὶ μεταλαμβάνουσιν ἐξ αὐτῶν». Κάτι ἀνάλογο συνέβαινε καὶ γιὰ τὸ ἔλαιον τῶν κατηχουμένων, τὸ ἐπορκιστὸν ἔλαιον. Ἀπὸ τὸν ὑπαινιγμὸ ποὺ ἔχει ἡ εὐχή φαίνεται ὅτι ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, ποὺ ἐχρίοντο ἢ μετελάμβαναν ἐξ αὐτοῦ, ὡς «πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποτρόπαιον» καὶ «εἰς ἀπαλλαγὴν κακῶν πάντων». Στὴν Δύσι ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ γιὰ ἄλλες τελετουργικὲς ἀνάγκες, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι γιὰ τὴν χρίσι τῶν χειροτονουμένων ἱερέων καὶ τῶν ἐγκαινιαζομένων ἁγίων τραπεζῶν καὶ τῶν κωδῶνων τῶν ναῶν. Ἴσως μᾶς παραξενεῦει σήμερα ἡ πόσις τοῦ ἐλαίου («καὶ μεταλαμβάνουσιν»). Εἶναι ὅμως γνωστὸ ὅτι παλαιότερα οἱ πιστοὶ ἔπιναν γιὰ ἁγιασμό των ἀπὸ ἁγιασμένο ἔλαιον. Αὐτὸ ἐξ ἄλλου μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὴν εὐχή τῆς ἄρτοκλασίας («τὸν σῖτον, τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον... καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν μεταλαμβάνοντας πιστοὺς ἁγίασον»).

ΙΩΑΝΝΟΥ Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΣ ΑΠΟΡΙΑΣ**

Γ'
(201 - 300)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1976

222

Ἐὰν ὄλα τελεσθοῦν κανονικῶς εἰς τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος καὶ δὲν χρισθῆ ὁ νεοφώτιστος μὲ ἔλαιον παρὰ τοῦ ἀνσδόχου του, θίγει ἢ πρᾶξις αὐτη κανονικῶς τὸ βάπτισμα;

Προφανῶς ὁ ἐρωτῶν θέτει τὸ θέμα, ἂν εἶναι ἔγκυρο τὸ βάπτισμα, κατὰ τὸ ὅποιο δὲν ἐγινε χρίσις τοῦ βαπτιζομένου δι' ἐπορκιστοῦ ἐλαίου, ἢ τελείως, ἢ δὲν ἐχρίσθη ἀπὸ τὸν ἀνάδοχο, ἀλλ' ἀπὸ ἄλλο πρόσωπο.

Κατ' ἀρχήν, δὲν ἐννοεῖται ἀκολουθία τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, ποῦ τελεῖται ὑπὸ κανονικὰς συνθήκας, χωρὶς τὴν εὐλογία τοῦ ἐλαίου καὶ τὴν δι' αὐτοῦ ἄλειψιν τοῦ κατηχομένου. Τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο εἶναι ἀρχαιότατο καὶ ἀπαραίτητο στοιχεῖο στὴν τελεσιουργία τοῦ βαπτίσματος. Γι' αὐτὸ ὁμιλοῦν οἱ Πατέρες, ὅπως ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Χρυσόστομος, ὁ Δαμασκηνὸς καὶ πολλοὶ ἄλλοι μέχρι τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς νεοφωτίστους, ὡς ἐξῆς ἀναπτύσσει τὸ νόημα τῆς χρίσεως: Διὰ τῆς χρίσεως διὰ τοῦ ἐπορκιστοῦ ἐλαίου «κοινωνοὶ ἐγίνεσθε τῆς καλλιελαιίου, Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκκοπέντες γὰρ ἐκ τῆς ἀγριελαιίου ἐνεκεντρίζεσθε εἰς ἡν καλλιέλαιον, καὶ κοινωνοὶ ἐγίνεσθε τῆς πύτητος τῆς ἀληθινῆς ἐλαίας. Τὸ οὖν ἐπορκιστὸν ἔλαιο σύμβολον ἦν τῆς κοινωνίας τῆς πύτητος τοῦ Χριστοῦ, φυγαδευτήριο τυχάνον παντὸς ἴχνους ἀντικειμένης ἐνεργείας... ὡς οὐ μόν-

νον καὶ ὡς τὸν ἄνθρωπον ἀποκαθαίρειν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀοράτους τοῦ πονηροῦ ἐκδιώκειν δυνάμεις» (Κατήχησις Κ', Μυσταγωγικὴ 2,3). Ἐπιπλέον καὶ κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνὸν τὸ ἔλαιον εἶναι αἰσθητὴ ἐξεικόνησις τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὸν κατακλυσμό τοῦ κόσμου τῆς ἁμαρτίας νὰ λυτρώσῃ τὸν προσφεύγοντα σ' Αὐτόν, ὅπως προετυπώθη ἀπὸ τὴν περιστέρᾳ μὲ τὸ «κάρφος ἐλαίας» στὴν κιβωτὸ τοῦ Νῶε (Ἐκδοσις ὀρθ. πίστεως Δ', 9)· εἶναι αὐτὸ ποῦ εἰσάγει «εἰς τὸ στάδιον τὸ πνευματικόν» τὸν νέο ἀγωνιστὴ καὶ τειχίζει τὰ μέλη του διὰ νὰ γίνουσι ἀπρόσβλητα «τοῖς παρὰ τοῦ ἐναντίου πεμπομένοις βέλεσι» κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο (Κατήχησις 2, 23-24). Ἡ, ὅπως ἀνακεφαλαιώνει ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης· «Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν τύπον τοῦ θεοῦ ἐλέους παρεῖναι δεῖ καὶ ἅγιον ἔλαιον ἐνεργεῖται. Τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ σημαίνει τὴν ἐκπλυσίν τε καὶ κάθαρσιν, καὶ ἤδη ἡγίασται· τὸ ἔλαιον δὲ τὸ θεῖον ἔλεος δεικνύσι καὶ τὸ ἰλαρὸν αὐτοῦ τῆς χρηστότητος. Ὁ δὲ καὶ τοῖς τετραυματισμένοις παρὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ καὶ μολωπισθεῖσι παρέχεται, ὡς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις φησὶ Χριστός. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Νῶε ἐδείχθη· περιστέρᾳ γὰρ ἦλθε τοῖς εἰς τὸ ὕδωρ ἔτι οὐσι μετὰ τῆς κιβωτοῦ, κάρφος ἐλαίας τῷ στόματι φέρουσα... τὸ κάρφος δὲ τῆς ἐλαίας, ὃ ἐν τῷ στόματι ἔφερον, εἰς δεῖγμα τοῦ ἐλέους ἦν καὶ τῆς ἀπειροῦ τοῦ Θεοῦ χρηστότητος... Ἡ ἀγαλλίασις δὲ ὑπάρχει τοῦ Πνεύματος, σώζοντος ἡμᾶς ἀγαθῶς τε καὶ ἰλαρῶς... χρίεται· πρὸς γὰρ τοὺς θεοὺς ἀγῶνας ὀλοτελῶς εὐτρεπίζεται. Οὐδὲ γὰρ ἵνα ἀναπεπτωκῶς ἢ προσήληθεν, ἀλλ' ἵνα μιμηταὶ τὸν Χριστόν, ὃν ἐνδύεται καὶ κατὰ τοῦ πονηροῦ παλαίη τε καὶ ἀνδρίζηται. Καὶ οἱ ἀγωνιζόμενοι δὲ τῇ σαρκὶ ἐλαίῳ πάλοι ἠλείφοντο» (Διάλογος, κεφ. 62-63).

Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὴ εἶναι ἡ σημασία τῆς χρίσεως, δὲν δικαιολογεῖται ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἢ παράλειψις τῆς, ἐκτὸς ἂν ἐπίκειται ἄμεσος θάνατος τοῦ κατηχουμένου καὶ οἱ συνθηκῆς εἶναι τέτοιες, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρεθῇ καὶ νὰ εὐλογηθῇ τὸ ἔλαιον καὶ νὰ χρισθῇ μὲ αὐτὸ ὁ βαπτιζόμενος.

Τώρα, ως πρὸς τὸ δεύτερο σημεῖο τῆς ἐρωτήσεως, ἀν δηλαδή ἀναφέρεται στὸ ὅτι δὲν ἐχρίσθη ὁ βαπτιζόμενος ἀπὸ τὸν ἀνάδοχο, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλο πρόσωπο, θὰ μπορούσαν νὰ παραστηρηθοῦν τὰ ἐξῆς: Ἡ συνήθεια ποὺ ἐπικρατεῖ σήμερον νὰ χρίεται ὁ βαπτιζόμενος ἀπὸ τὸν ἀνάδοχο, εἶναι σχετικῶς νεωτέρα. Τὴν συναντοῦμε μόνο σὲ νεώτερα χειρόγραφα ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ ὕστερα. Ἀρχικῶς τὸν κατηχούμενο ἐχρίαν οἱ διάκονοι καὶ τὴν κατηχουμένη οἱ γυναῖκες διακόνισσες. Αὐτὴ ἡ τάξις μαρτυρεῖται ἀπὸ πολλὰ ἀρχαῖα καὶ νεώτερα χειρόγραφα, ὅπως ἀπὸ τοὺς κώδικας Βαρβερινοῦ 336, Βατοπεδίου 324, Σινᾶ 956, 957, 959, 962, 971, 973, Ἀθηνῶν 665, 667, 685, 1910, S.573. Ὅταν δὲν παρίστατο διάκονος, τοὺς κατηχουμένους ἐχρίε μόνος τοῦ ὁ ἱερεὺς, ὅπως μαρτυροῦν καὶ τὰ ἔργα τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου καὶ μερικοὶ κώδικες. Ἀλλὰ μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἡ διάταξις αὐτὴ ἀτόνισε, γιατί οὔτε διάκονοι ὑπῆρχαν οὔτε πολλοὶ ἱερεῖς παρίσταντο, στὸν ἕνα δὲ ἱερέα, ποὺ συνήθως τελοῦσε τὸ μυστήριον, δὲν ἦταν εὐκόλο μόνος νὰ χρίῃ τοὺς βαπτιζομένους, ιδίως ὅταν ἦσαν νήπια. Ἔτσι παρουσιάζονται νὰ βοηθοῦν στὴν χρίσι οἱ «ὑπηρέται» τοῦ ναοῦ (Συμεῶν Θεσσαλονίκης, κώδιξ Σινᾶ 968), ἡ μαῖα (Τ. Σταυροῦ 8,69) καὶ τέλος ὁ ἀνάδοχος. Ἀντιδράσεις δὲν ἔλειψαν. Στὸν κώδικα ἐπὶ παραδείγματι Ἀθηνῶν S. 696 βρῖσκομε τὴν ἐξῆς σημείωσι: «καὶ χρίει ὁ ἱερεὺς μοναχὸς τοῦ ὄλον τὸ σῶμα τοῦ παιδίου. Τινὰς ἄλλος δὲν ἀπλώνει τὸ χέρι του αὐτοῦ νὰ πιάσῃ τίποτε ἢ νὰ ἀλείψῃ τὸ παιδί λάδι ἢ μέσα εἰς τὴν κολουμβήθραν. Μὴ τολμήσῃ μηδὲ ἡ μαῖα, μηδὲ ὁ ἀνάδοχος, ἀλλ' ὁ ἱερεὺς ἀτός του τὸ ἀλείφει λάδι...». Τελικὰ ὁμως ἐπεκράτησε ἡ χρίσις νὰ γίνεται ἀπὸ τὸν ἀνάδοχο, τοῦ ὁποῖου ἐθεωρήθη, τρόπον τινά, προνόμιον ἢ ἄλειψις τοῦ παιδιοῦ μὲ τὸ ἐπορκιστὸν ἔλαιον. Ἐπομένως ἄν, κατὰ τὴν περίπτωσι ποὺ ἀναφέρει ἡ ἐρώτησις, δὲν ἐχρίσθη τὸ παιδί ἀπὸ τὸν ἀνάδοχο, ἀλλὰ ἐτηρήθη ἡ παλαιότερα παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι πρὸς θάνατον, οὔτε ἐπηρεάζει τὴν ἐγκυρότητα τοῦ μυστηρίου.

ΙΩΑΝΝΟΥ Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΣ ΑΠΟΡΙΑΣ**

Δ'
(301 - 400)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1982

353

Ἐπιβάλλεται νὰ ἀλείφεται ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου ὄλο τὸ σῶμα τοῦ βαπτιζομένου διὰ τοῦ εὐλογηθέντος ἐλαίου κατὰ τὸ μυστήριον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος; Δὲν ἀρκεῖ ἡ χρῆσις ὠρισμένων μελῶν τοῦ σώματος, πὺ ὀρίζουν τὰ Εὐχολόγια; Γιατί νὰ γίνεται καὶ ποιὸ νόημα ἔχει ἡ ἄλειψις αὐτή;

Σὲ τέτοιας φύσεως ἐρωτήματα ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δίδεται μόνον βάσει τῆς λογικῆς ἢ ἀναλογικῶς ὅπως γίνεται σὲ ἄλλες παρόμοιες περιστάσεις. Πρέπει στὴν κάθε περίπτωσι νὰ ἀναζητεῖται ἡ παραδοσιακὴ πρᾶξις, ὅπως μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν πατέρων καὶ ἀπὸ τίς τυπικὲς διατάξεις, πὺ τὴν καθορίζουν. Ὑστερα μπορούμε νὰ ἀναζητήσουμε, ὅσο τοῦτο εἶναι δυνατόν, ἀπὸ τὴν θεολο-

γία πάλι τῶν πατέρων καὶ ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τῶν εὐχῶν, τοὺς θεωρητικοὺς λόγους ποὺ συνετέλεσαν στὸ νὰ καθορισθῆ νὰ γίνεται ἔτσι, ὅπως ἀπὸ τὴν πρᾶξι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὶς τυπικὲς διατάξεις προδιαγράφεται.

Στὸ μυστήριο ἐπὶ παραδείγματι τοῦ χρίσματος, ἢ τοῦ εὐχελαίου, ἢ στὶς χρίσεις μὲ τὸ ἁγιασμένο ἔλαιο τῆς κανδήλας τοῦ ἀγίου, ἢ ἀκόμη καὶ στοὺς ἁγιασμούς, δὲν ἔχομε χρίσι ὀλοκλήρου τοῦ σώματος, ἀλλὰ ὀρισμένων μελῶν, τρόπον τινὰ ἀντιπροσωπευτικῶς (κεφαλῆς, αἰσθητηρίων, χειρῶν κ.λπ.), ἢ καὶ μόνον τοῦ μετώπου. Ἔτσι πιστεύεται ὅτι ὁ ἁγιασμός ἢ ἡ κάθαρσις διαβαίνει στὸν ὄλο ἄνθρωπο, χωρὶς κατ' ἀνάγκη νὰ ἀλείφεται ἢ νὰ ραντίζεται καὶ ὀλοκλήρο τὸ σῶμά του.

Στὴν χρίσι ὅμως μὲ τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο, ἢ τὸ ἔλαιο τῶν κατηχουμένων ἢ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους μέχρι σήμερα ἀπαιτεῖ τὴν ἄλειψι μὲ αὐτὸ ὀλοκλήρου τοῦ σώματος. Ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἱερεὺς ἀρχικὰ φαίνεται ὅτι ἐσφράγιζε, ἔχριε δηλαδὴ σταυροειδῶς, μόνον τὸ μέτωπο τοῦ κατηχουμένου, λέγοντας ἢ τὸ «Χρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) ἔλαιον ἀγαλλιάσεως εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς...», ποὺ προβλέπεται ἀπὸ τὰ Εὐχολογία μας, ἢ ἄλλες παρόμοιες φράσεις, ὅπως «Χρίεται ὁ δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα...» (Θ ε ο δ ὶ ρ ο υ Μ ο ψ ο υ ε σ τ ῖ α ς, Κατήχησις ΙΓ' καὶ ΙΔ') ἢ «Χρίω σε τῷ ἐλαίῳ τούτῳ πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ παντὸς πνεύματος πονηροῦ καὶ ἀκαθάρτου καὶ πρὸς ἐλευθερίαν ἀπὸ παντὸς κακοῦ» (Διαθήκη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 8) ἢ «Πᾶν πνεῦμα ἀκάθαρτον ἀποχωρεῖτω ἀπὸ σοῦ» (Ἀποστολικὴ Παράδοσις, Αἰγυπτιακὴ Διάταξις) ἢ «Χρίω σε διὰ τοῦ ἀγίου χρίσματος κατὰ πάσης ἀντικειμένης ἐνεργείας καὶ πρὸς ἐμφύτευσιν εἰς τὴν καλλιέλαιον τῆς Ἐκκλησίας σου· καὶ πράττε τὸ καλὸν» (Αἰθιοπικὴ Παράδοσις, Αἰγυπτιακὴ Λειτουργία). Ἀργότερα ἢ σφράγισις αὐτὴ ἐπεξετάθη καὶ στὸ στήθος καὶ τὰ μέταφρανα (τὰ νῶτα), πολὺ δὲ ἀργότερα σὲ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος. Κάθε νέα σφράγισις συνωδεύθηκε ἀπὸ μιὰ βιβλικὴ φράσι, ὅπως βλέπομε στὰ νεώτερα χειρόγραφα καὶ στὰ ἔντυπα καὶ ὅπως

γίνεται από προφορική παράδοσι και κατά τὴν χρίσι ἄλλων μελῶν, πού δὲν προβλέπονται ἀπὸ τὰ Εὐχολόγια.

Οὐδέποτε ὅμως ἡ σφράγισις τοῦ μετώπου ἢ καὶ τῶν ἄλλων μελῶν θεωρήθηκε ἐπαρκής. Ἄφου ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἱερεὺς ἐσφράγιζε τὸ μέτωπο τοῦ φωτιζομένου ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρχαιοτάτη ἐποχὴ ἐπακολουθοῦσε ἡ χρίσις ὀλοκλήρου τοῦ σώματος μὲ τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο, πού ἐγένετο ἀπὸ τὸν ἱερέα ἢ τὸν διάκονο, ἢ τὴν διακόνισσα στὶς γυναῖκες, ἢ ἀπὸ ἄλλα πρόσωπα ἢ ἀπὸ τὸν ἀνάδοχο (βλέπε καὶ ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 222 ἐρώτησι. Ἐκεῖ λέγονται καὶ λίγα λόγια γιὰ τὸ νόημα τῆς χρίσεως). Εἶναι πολὺ σημαντικό ὅτι ἡ ἐπέκτασις αὐτῆ τῆς ἀλείψεως σ' ὄλο τὸ σῶμα δὲν ἐγινε σὲ ἐποχὴ παρακμῆς γιὰ νὰ μπορῆ νὰ ἀποδοθῆ ἀπλῶς σὲ λόγους ἀπλοϊκῆς εὐλαβείας ἢ καὶ σὲ παρεξήγησι τοῦ νοήματος τῆς χρίσεως ἢ καὶ σὲ ἐσφαλμένη ἐρμηνεία τῶν παλαιῶν τυπικῶν διατάξεων. Ἀντίθετα οἱ μαρτυρίες ἐδῶ εἶναι ἀρχαιότατες, ὁμόφωνες καὶ σαφέστατες. Τὸ σῶμα ἐχρίετο ὀλόκληρο καὶ ἐλαμβάνετο μάλιστα πρόνοια οὔτε μικρὸ μέρος του νὰ μὴ μείνη χωρὶς νὰ δεχθῆ τὴν ἐπάλειψι μὲ τὸ ἁγιασμένο ἔλαιο.

Ἐπὶ παραδείγματι ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ ἀλειψις ἐγένετο «ἀπ' ἄκρων κορυφῆς τριχῶν ἕως τῶν κατωτάτων» (Κατήχησις Μυσταγωγικῆ Β' 3). Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει ὅτι ἐχρίετο «ἅπαν τὸ σῶμα» ἢ «τὸ πᾶν» ἢ «πάντα τὰ μέλη» (Κατήχησις Β' 24, Εἰς Κολασσαεῖς 6, 2). Ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας παραδίδει ὁμοίως ὅτι ἠλείφετο «ἅπαν τὸ σῶμα» ἢ ὅτι ἐχρίετο «ὀλόκληρος» ὁ φωτιζόμενος (Κατήχησις ΙΓ' καὶ ΙΔ'). Ὁ Ψ. Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης λέγει ὅτι ἡ χρίσις ἐτελεῖτο «πανσώμως» (Περὶ ἐκκλ. Ἱεραρχίας Β' 7). Τὸ ἴδιο καὶ οἱ διατάξεις ὄλων τῶν χειρογράφων Εὐχολογιῶν ὀρίζουν ὅτι μετὰ τὴν σφράγισι τοῦ μετώπου ἢ ὀρισμένων μελῶν τοῦ σώματος ἀπὸ τὸν ἱερέα, ἀλείφεται «ὄλον τὸ σῶμα» μὲ τὸ ἔλαιο. Ἡ ἴδια ἀπαίτησις ἴσχυε καὶ γιὰ τὸ βάπτισμα τῶν γυναικῶν, παρὰ τὴν ἐμφανῆ δυσκολία τοῦ πράγματος. Καὶ ἐδῶ ἐσφραγιζέτο ἀπὸ τὸν ἐπίσκο-

πο τὸ μέτωπο, τὸ δὲ ὑπόλοιπο σῶμα ἐχρίετο ἀπὸ τὶς διακό-
νισσες. («Καὶ πρῶτον μὲν ἐν τῷ φωτίζεσθαι τὰς γυναῖκας
ὁ διάκονος χρίσει μὲν μόνον τὸ μέτωπον αὐτῶν τῷ ἁγίῳ
ἐλαίῳ καὶ μετ' αὐτὸν ἢ διάκονος ἀλείφει αὐτάς· οὐ γὰρ ἀνάγκη
τὰς γυναῖκας ὑπὸ ἀνδρῶν κατοπτεύεσθαι» (Ἀποστ. Διαταγαὶ
Γ' 16). Ἄν δὲν ὑπῆρχαν διακόνισσες, ἢ χρίσις ἐγένετο ἀπὸ
ἄλλες γυναῖκες· σὲ ἐσχάτη ἀνάγκη ἂν δὲν παρευρίσκετο
καμμία γυναῖκα, τότε μόνο τὴν χρίσι ἀνελάμβανε ὁ βαπτί-
ζων γέρον καὶ σεβάσμιος ἱερεὺς, ἴσως καὶ ἡ ἴδια ἢ βαπτι-
ζομένη (Διδασκαλία Ἀποστόλων 16, Ἰωάννου Μό-
σχοῦ, Λειμῶν 3).

Στὴν ὁλόσωμο αὐτὴ χρίσι μὲ τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο ἀπε-
δίδετο ἀπὸ τοὺς πατέρες καὶ ἀπὸ τὰ λειτουργικὰ κείμενα
ἰδιαίτερη θεολογικὴ σημασία, συναφῆς πρὸς τὰ πολλαπλᾶ
χαρίσματα καὶ τὶς πνευματικὲς ιδιότητες, τὶς ὁποῖες διὰ
τῆς ἱερατικῆς εὐλογίας καὶ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος ἐλάμβανε τὸ ἔλαιο. Αὐτὲς μποροῦν νὰ συνοψισθοῦν
στὶς ἐξῆς:

α'. Τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο ἔχει ἐξορκιστικὴ δύναμι. Ἀπο-
διώκει ἀπὸ τὸν βαπτιζόμενο καὶ φυγαδεύει κάθε ἀντικει-
μένη διαβολικὴ ἐνέργεια, γι' αὐτὸ καὶ δὲν πρέπει μέλος τοῦ
σώματος νὰ μείνη ἄχριστο: «Τὸ ἐπορκιστὸν ἔλαιον...φυγα-
δευτήριον τυγῆανον παντὸς ἴχνους ἀντικειμένης ἐνεργείας.
Ὡσπερ γὰρ τὰ ἐμφυσήματα τῶν ἁγίων καὶ ἡ τοῦ ὀνόματος
τοῦ Θεοῦ ἐπικλήσις, ὡσπερ σφοδροτάτη φλόξ καίει καὶ ἐκ-
διώκει δαίμονας, οὕτω τὸ ἐπορκιστὸν τοῦτο ἔλαιον
ἐπικλήσει Θεοῦ καὶ εὐχῆ δύναμιν τηλικαύτην λαμβάνει...
καὶ τὰς ἀοράτους τοῦ πονηροῦ ἐκδιώκειν δυνάμεις» (Κυ-
ρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατήχησις Μυσταγωγικὴ
Β' 3). «Χρίω σε...πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ παντὸς πνεύ-
ματος πονηροῦ» (Διαθήκη Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
8). «Ἴνα πᾶν πονηρὸν πνεῦμα ἀποστῆ ἀπὸ σοῦ» (Ἰππο-
λύτου, Ἀποστ. Παράδοσις 21). «Ἐλαιον ἀποτρόπαιον
πάσης ἀντικειμένης ἐνεργείας» (Αἰγυπτιακὴ Διάταξις, Αἰ-

θιοπική Διάταξις). «Πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποτρό-
παιον» (Εὐχή ἐλαίου τῶν Εὐχολογιῶν μας).

β'. Θεραπεύει τὶς πνευματικὲς πληγές, χορηγώντας τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν στὸν χριόμενο. Ἐνάλογος πρὸς τὴν «ὄλοσώματος πληγὴν» εἶναι καὶ ἡ ὄλοσώματος χρίσις: «Δύναμιν τηλικαύτην λαμβάνει, ὡς οὐ μόνον καίον τὰ ἴχνη τῶν ἁμαρτημάτων ἀποκαθαίρει...» (Κυρίλλου, Κατήχ. Ε' 3). «Καὶ δώση (εἰς τὸ ἔλαιον) χάριν πνευματικὴν καὶ δύναμιν ἐνεργητικὴν, ἄφεσίν τε ἁμαρτιῶν» (Ἀποστ. Διαταγαὶ Ζ' 42). «Ἄλειφόμεν τῷ ἀλείμματι τούτῳ τοὺς προθέσει προσιόντας τῇ θείᾳ ταύτῃ ἀναγεννήσει, παρακαλοῦντες ὥστε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐνεργῆσαι αὐτοῖς ἰατικὴν καὶ ἰσχυροποιητικὴν δύναμιν καὶ ἀποκαλύψαι μὲν διὰ τοῦ ἀλείμματος τούτου καὶ ἀποθεραπεῦσαι ἀπὸ ψυχῆς, σώματος, πνεύματος αὐτῶν πᾶν σημεῖον ἁμαρτίας καὶ ἀνομίας ἢ σατανικῆς αἰτίας, τῇ δὲ ἰδίᾳ χάριτι τὴν ἄφεσιν αὐτοῖς παρασχέσθαι» (Σεραπίωνος Θεμούεως, Εὐχολόγιον ιε'). «Ὁ δὴ καὶ τοῖς τετραυματισμένοις παρὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ καὶ μωλωπισθεῖσι παρέχεται, ὡς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις φησὶ Χριστὸς» (Συμεῶν Θεσσαλονικῆς, Διάλογος 62).

γ'. Θωρακίζει καὶ καθιστᾷ ἄτρωτο ἀπὸ τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ, ποὺ θὰ ριχθοῦν ἐναντίον του, κάθε χριόμενο μὲ τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο μέλος τοῦ φωτιζομένου: «Ἄπαν τὸ σῶμα ἀλείφεσθαι παρασκευάζει τῷ ἐλαίῳ ἐκεῖνῳ τῷ πνευματικῷ, ὥστε πάντα τὰ μέλη διὰ τῆς ἀλοιφῆς τειχισθῆναι καὶ ἀχειρῶτα γενέσθαι τοῖς παρὰ τοῦ ἐναντίου πεμπομένοις βέλεσι» (Ἰω. Χρυσόστομος, Κατήχησις Β' 24).

δ'. Τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο εἶναι, κατὰ παρήχησι, τὸ σύμβολο τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, ποὺ περιβάλλει τὸν ὄλο ἄνθρωπο καὶ τοῦ χαρίζει τὴν συμφιλίωσι μὲ τὸν Θεό, τὴν σωτηρία ἀπὸ τὸν κοσμικὸ κατακλυσμὸ τῆς ἁμαρτίας, τὴν ἰλαρότητα καὶ τὴν ἀγαλλίασι τοῦ ἁγίου Πνεύματος: «Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν τύπον τοῦ θεοῦ ἐλέους παρεῖναι δεῖ, καὶ ἅγιον ἔλαιον ἐνεργεῖται...τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Νῶε ἐδείχθη· περιστέρα γὰρ ἦλθε τοῖς εἰς τὸ ὕδωρ ἔτι οὔσι μετὰ τῆς κιβωτοῦ, κάρφος ἐλαίας

τῷ στόματι φέρουσα...τὸ κάρφος δὲ τῆς ἐλαίας, ὃ ἐν τῷ στόματι ἔφερον, εἰς δεῖγμα τοῦ ἐλέους ἦν καὶ τῆς ἀπείρου τοῦ Θεοῦ χρηστότητος. Ὅθεν καὶ ὧδε ἐν τῷ βαπτίσματι ἔλαιον προσάγεται ἅγιον...Ἐκ τούτου οὖν τοῦ ἐλαίου χρεῖε πρῶτον αὐτὸς (ὁ ἱερεὺς) τὸν ἤδη μέλλοντα βαπτισθῆναι Ἐχρίεται, λέγων, ὁ δεῖνα ἔλαιον ἀγαλλιάσεως εἰς τὸ ὄνομα τῆς Τριάδος'. Ἡ ἀγαλλίασις δὲ ὑπάρχει τοῦ Πνεύματος, σώζοντος ἡμᾶς ἀγαθῶς τε καὶ ἰλαρῶς» (Συμεῶν Θεσσαλονίκης, Διάλογος..., κεφ. 62-63). Ἀνάλογα θεολογεῖ καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς (Ἐκδοσις ὀρθοδόξου πίστεως Δ' 9). Βλέπε καὶ τὴν εὐχή τοῦ ἐλαίου καὶ τοὺς λόγους ποὺ συνοδεύουν τὴν χρίσι κατὰ τὸ Εὐχολόγιο, ποὺ ὑπαινίσσεται καὶ σχολιάζει ὁ Συμεών.

ε'. Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων θεωρεῖ τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο ὡς σύμβολο «τῆς πίοτητος τοῦ Χριστοῦ» καὶ τὴν πρᾶξι τῆς ἀλείψεως ὄλου τοῦ σώματος ἐγκεντρισμὸ τοῦ ὄλου ἀνθρώπου στὴν καλλιέλαιο τοῦ Χριστοῦ καὶ ὡς κοινωνία «τῆς πίοτητος τῆς ἀληθινῆς ἐλαίας»: «Ἐλαίῳ ἠλείφεσθε ἐπορκιστῶ ἀπ' ἄκρων κορυφῆς τριχῶν ἕως τῶν κατωτάτων καὶ κοινωνοὶ ἐγίνεσθε τῆς καλλιελαιῶ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκκοπέντες γὰρ ἐκ τῆς ἀγριελαιῶ, ἐνεκεντρίζεσθε εἰς τὴν καλλιέλαιον καὶ κοινωνοὶ ἐγίνεσθε τῆς πίοτητος τῆς ἀληθινῆς ἐλαίας. Τὸ οὖν ἐπορκιστὸν ἔλαιον σύμβολον ἦν τῆς κοινωνίας τῆς πίοτητος τοῦ Χριστοῦ» (Κατήχ. Μυστ. Β' 3). Τὰ ἴδια μὲ ἀλλα λόγια ἐπαναλαμβάνει καὶ ἡ Αἰθιοπικὴ Διάταξις καὶ προχωρεῖ περαιτέρω, δίδοντας ἐκκλησιολογικὴ διάστασι στὸ ἄλειμμα τοῦ βαπτιζομένου καὶ ἐξάγοντας τίς ἠθικὲς συνέπειες τῆς ἐνσωματώσεως στὸν Χριστὸ καὶ στὴν Ἐκκλησία. Ὁ χριόμενος ἐγκεντρίζεται στὸν Χριστὸ - ἐμφυτεύεται στὴν οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία - πράττει τὸ καλόν, ὡς καρπὸ καὶ ὡς ἀπόδειξι τῆς ἐνώσεώς του μὲ τὸν Χριστὸ καὶ τὸ πνευματικὸ Του σῶμα: «Χρίω σε...πρὸς ἐμφύτευσιν εἰς τὴν καλλιέλαιον τῆς Ἐκκλησίας σου καὶ πράττε τὸ καλόν» ἢ «πρὸς ἐμφύτευσιν τῆς πίστεως εἰς τὴν καλὴν καὶ ἰσχυρὰν ἐλαίαν τῆς Ἐκκλησίας σου, ἢ ὁποία ἐκτείνεται πανταχοῦ» καὶ πράττε τὸ καλόν». Ὅμοίως καὶ ἡ Αἰγυπτιακὴ

Λειτουργία: «Ἐλαιον...ἐμφυτεύσεως τῶν δι' αὐτοῦ ἀλειφόμενων εἰς τὴν ἁγίαν παγκόσμιον Ἐκκλησίαν».

ζ'. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος συσχετίζει τὴν ὁλόσωμο χρῖσι μὲ τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο πρὸς τὴν ὁμοία χρῖσι τῶν ἀθλητῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης: «Ἀλείφεται, ὥσπερ οἱ ἀθληταὶ εἰς στάδιον ἐκβησόμενοι...οὐ γὰρ διδαχθησόμενος ἔρχεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀθλήσων καὶ γυμνασθησόμενος» (Εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς 6, 2). Ἀστέριος ὁ σοφιστῆς στοιχώντας στὸν ἴδιο συμβολισμό ὀνομάζει τὴν χρῖσι μὲ τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο «ἀθλητικὸν ἄλειμμα» (Εἰς Ψαλμὸν ε', λόγος ζ' 10). Ὁ Ψ. Διονύσιος ἐπεξεργάζεται περισσότερο τὴν ἴδια εἰκόνα· ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ πρῶτος ἀθλητής, πού πάλασε μὲ τὸν θάνατο καὶ τὴν φθορὰ καὶ νίκησε. Εἶναι καὶ ὁ ἀρχηγὸς καὶ ὁ ἀθλοθέτης τῶν πιστῶν· μὲ τὴν ἱερὴ ἀθλητικὴ ἄλειψι ἐντάσσεται ὁ νέος χριστιανὸς στὸν σύλλογο τῶν ἀθλητῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ καλεῖται, μαζὶ μὲ Αὐτὸν καὶ μιμούμενος Αὐτόν, νὰ ἀγωνισθῆ καὶ νὰ νικήσῃ (Περὶ ἐκκλ. Ἱεραρχίας Β' 6). Καὶ ὁ Συμεῶν Θεσσαλονίκης χρησιμοποιεῖ τὸν ἴδιο συμβολισμό: «Ὅλον τὸ σῶμα χριεταί, πρὸς γὰρ τοὺς θεῖους ἀγῶνας ὀλοτελῶς εὐτρεπίζεται· οὐδὲ γὰρ ἵνα ἀναπεπτωκῶς ἢ προσήλθεν, ἀλλ' ἵνα μιμῆται τὸν Χριστόν, ὃν ἐνδύεται καὶ κατὰ τοῦ πονηροῦ παλαίη τε καὶ ἀνδρίζηται· καὶ οἱ ἀγωνιζόμενοι δέ τῇ σαρκὶ ἐλαίφ πάλαι ἠλείφοντο» (Διάλογος..., κεφ. 63).

ζ'. Οἱ πατέρες βλέπουν στὴν καθολικὴ ἄλειψι τοῦ σώματος μιὰ ἐνέργεια ἀνάλογη πρὸς ἐκείνη τῆς «πλάσεως», τῆς δημιουργίας δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου, μιὰ «ἀνάπλασι» (Σεραπίωνος, Εὐχολόγιον ιε'), διὰ τῆς ὁποίας ὁ μέλων χριστιανὸς «εἰς ἑτέραν ἀνάγεται κτίσιν» (Ἱ. Χρυσόστομος, Εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς 6, 2), ἕνα «ἀνακαινισμό ψυχῆς καὶ πνεύματος» (Εὐχὴ ἐλαίου).

η'. Τέλος ἡ χρῖσις μὲ τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο παραβάλλεται πρὸς τὴν χρῖσι τῶν «χριστῶν Κυρίου», τῶν ἱερέων καὶ τῶν βασιλέων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Ἀποστ. Διαταγαὶ Γ' 16). «Χριόμεθα τῷ παλαιῷ ἐλαίφ, ἵνα γινώμεθα χριστοῖ» (Θεοδωρῆ του Κύρου (Ψ. Ἰουστίνου), Ἀποκρι-

σεις πρὸς ὀρθοδόξους 137). Ἡ χρίσις δὲ ὄλου τοῦ σώματος τῶν χριστῶν τῆς Καινῆς Διαθήκης, σὲ ἀντίθεσι μὲ τὴν χρίσι-σι ὄρισμένων μόνον μελῶν τῶν χριστῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, δείχνει τὴν ὑπεροχὴ τῶν πρώτων ἔναντι τῶν δευτέρων: «οὐ καθάπερ οἱ ἱερεῖς τὸ παλαιὸν τὴν κεφαλὴν μόνον (χρίονται), μᾶλλον δὲ μειζόνως. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ τὴν κεφαλὴν, τὸ οὖς τὸ δεξιόν, τὴν χεῖρα...οὗτος δὲ τὸ πᾶν» (Ἰ. Χ ρ υ-σ ο σ τ ὁ μ ο υ, Εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς 6, 2). Αὐτὸ εἶναι τὸ σημεῖο τῶν χριστιανῶν, τῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ, τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως τῶν οὐρανῶν, ποὺ φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ ποιμένου καὶ τοῦ βασιλέως στὸν ὁποῖο ἀνήκουν, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ιδιότητός των αὐτῆς, ὡς «χριστῶν Κυρίου», γίνονται οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ καὶ μποροῦν νὰ βλέπουν καὶ νὰ κατοπτρίζονται «ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ» τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ (Θεόδ. Μοψουεστίας, Κατήχησις Π' 17-18). Συναφῆς εἶναι καὶ ἡ ἐρμηνεία ποὺ δίδει ὁ Νικόλαος Καβάσιλας στὴν καθολικὴ χρίσι. Τὴν θεωρεῖ στοιχεῖο καθιερώσεως, ὀλοκληρωτικῆς προσφορᾶς στὸν Θεό, κοινωνίας τοῦ χρίσματος τοῦ Χριστοῦ καὶ μετοχῆς στὴν βασιλεία Του: «Ἐννοῶμεν γὰρ τὴν Ἰακώβ στήλην, ἣν τῷ ἐλαίῳ χρίσας προσήνεγκε τῷ Θεῷ, καὶ τοὺς βασιλέας καὶ τοὺς ἱερέας αὐτῷ τούτῳ τῷ κοινῷ καὶ τῷ Θεῷ καθιερουμένους, οἱ σφίσι μὲν αὐτοῖς οὐδαμῶς, τῷ Θεῷ δὲ καὶ τῇ πολιτεία ζῶσι, πρὸς ἣν ἐτάχθησαν. Καὶ ἡμεῖς γὰρ τῆς οἰκειᾶς ζωῆς καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἐξιστάμεθα τῷ Θεῷ· τὸ δὲ ἔστι τὸ παλαιὸν ἀποβαλόντας εἶδος ὁμοίους αὐτῷ γενέσθαι, καὶ τὸ σύμβολον οἰκεῖον καὶ τῇ τῶν χριστιανῶν ἐπωνυμία πάνυ προσήκον. Χριστόμεθα γὰρ καὶ ὃ ζητοῦμεν εὐοικεῖναι, Χριστός ἐστι, τῇ θεότητι τὴν ἀνθρωπότητα χρίσας, ἐπεὶ καὶ αὐτοῦ τοῦ χρίσματος αὐτῷ κοινωνοῦμεν· καὶ γὰρ τοῦ χρίσματος ἐκείνου τοῦτο τὸ χρίσμα σημεῖον...μετόχους λέγων ἡμᾶς, οὓς διὰ φιλανθρωπίαν κοινωνοὺς ποιεῖται τῆς βασιλείας» (Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς Β' 16).

Ἡ ἐρώτησις αὐτὴ μᾶς ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γράψουμε

πολλά για τὴν χρῖσι μὲ τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο καὶ γιὰ τὸ νόημα τῆς. Ἴσως περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἦσαν ἀπαραίτητα γιὰ νὰ δοθῆ ἢ ἀπάντησις στὸ ἐρώτημα ποῦ εἶχε τεθῆ. Δὲν ἔγινε ὁμως αὐτὸ χωρὶς λόγο. Ἡ χρῖσις μὲ τὸ ἐπορκιστὸ ἔλαιο ἔχω τὴν ἐντύπωσι ὅτι περνᾷ στὶς ἡμέρες μας μιὰ κρίσι. Οἱ συμβολισμοὶ ἔχουν ἀτονῆσει καὶ μᾶς δημιουργεῖται ἡ αἰσθησις ὅτι συντηροῦμε ἕνα τύπο κάπως ἀναχρονιστικό, λίγο - πολὺ χωρὶς ἰδιαίτερο νόημα, ποῦ δημιουργεῖ μάλιστα πράγματα στὴν ἀκολουθία τοῦ βαπτίσματος, ποῦ θὰ μπορούσαν νὰ περιορισθοῦν ἢ νὰ μετριασθοῦν μὲ μιὰ ἀπλουστευμένη χρῖσι. Δὲν λείπουν περιπτώσεις ποῦ ἡ πλήρης ἐπάλειψις γίνεται σχεδὸν ὑποτυπωδῶς. Ὁ λαὸς μας διέτηρησε περισσότερο ἀπὸ διαίσθησι τὴν σπουδαιότητα ποῦ εἶχε ἄλλοτε ἡ πρᾶξις αὐτή, ἀφοῦ τὸ «ἀλείφω μὲ λάδι» τὸ χρησιμοποιεῖ ὡς συνώνυμο πρὸς τὸ βαπτίζω ἢ ἀναδέχομαι κατὰ τὸ βάπτισμα.

Ἡ συντήρησις τῶν ἱερῶν τύπων προϋποθέτει τὴν θεολογικὴ ἐρμηνεία τῶν, ποῦ πρέπει νὰ τὴν γνωρίζουν οἱ κληρικοί γιὰ νὰ μποροῦν νὰ τὴν διδάξουν καὶ στὸν λαό. Ἄλλως κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὸ νόημά τῶν καὶ νὰ ἀπονεκρωθοῦν. Ἡ μελέτη τῶν πατέρων καὶ τῶν λειτουργικῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας μᾶς προσφέρει αὐτὸ ποῦ κατ' ἐξοχὴν μᾶς χρειάζεται: τὴν γνῶσι τοῦ θεολογικοῦ νοήματος ποῦ κρύβουν τὰ ἱερά σύμβολα καὶ οἱ λειτουργικοὶ τύποι. Γι' αὐτὸ δὲν θελήσαμε νὰ εἴμαστε φειδωλοὶ στὴν παράθεσι τῶν μαρτυριῶν τῶν. Ἀποτελοῦν γιὰ ὄλους μας πολλὰς φορές μιὰ ἀποκάλυψι καὶ συνθέτουν ἕνα πηγαῖο θησαυρὸ κατηχητικοῦ ὕλικου, ποῦ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεθῆ γιὰ τὴν μυσταγωγικὴ κατήχησι τῶν πιστῶν.

